

Latin Amerika ve Karayipler Toplantıları
I. Çalıştay Sonuç Raporu
“Türkiye-Latin Amerika ve Karayipler İlişkileri”

EDİTÖR

Fatma Günce KANLI

Merkez Head Office T +90 212 635 6151 F +90 212 532 5882
A Balaturka Binası, Akçin Sokak, Nu.3, Fener-Balat, 34087 İstanbul,TR

Ankara Ofisi Office T +90 312 447 3127 F +90 312 447 3106
A Uğur Mumcu Sokak, Nu.49, Gaziosmanpaşa, 06700 Ankara,TR

E info@tasam.org

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ.....	3
LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER BÖLGESİ ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLERİMİZ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME.....	5
LATİN AMERİKA’NIN TARİHSEL PERSPEKTİFİ.....	8
GÖRÜŞ VE ÖNERİLER.....	13
ÇALIŞTAY KATILIMCI LİSTESİ.....	15

SUNUŞ

Türkiye-Latin Amerika ilişkilerinin başlangıcı 19. yüzyıla dayanmaktadır. Bugün Türkiye'nin Arjantin, Brezilya, Şili, Küba, Meksika ve Venezuela'da Büyükelçilikleri bulunmaktadır. Ayrıca Türkiye; Arjantin, Brezilya, Jamaika, Kolombiya, Kosta Rika, Küba, Meksika, Peru, Şili ve Venezuela gibi birçok bölge ülkesi ile farklı alanlarda yapmış olduğu anlaşmalar ve diyaloglar ile ilişkilerini güçlendirmeye çalışmaktadır. Türkiye'nin bölge ülkeleri ile ilişkileri her zaman yakın ve dostane olmuştur. Ancak 1990'lı yıllara kadar bu ilişkileri daha ileri götürme fırsatının yakalanabildiğini söylemek pek mümkün değildir. İlişkilerin belirli seviyede kalmasına coğrafi olarak bölgenin uzak olması önemli bir etkidir. Küreselleşmenin bir boyutu olarak mesafelerin ortadan kalkması ile bu gerekçe ortadan kalkmış ve toplumsal temelde de ilişkiler hızlanmaya başlamıştır.

Türkiye çok yönlü dış politika açılımı çerçevesinde bölgesinde ve dünyada farklı ülkelerle ilişkilerini geliştirmiş ve bunun bir parçası olarak Latin Amerika ve Karayipler'de aktif bir politika izlemeye başlamıştır. Bu ilişkilerin hangi çerçevede ve nasıl geliştirileceğini belirlemek amacıyla kamu ve özel sektörden ilgililerin katılımı ile 1998 yılında Dışişleri Bakanlığında toplantılar düzenlenmiştir. Bu toplantılar neticesinde Türkiye'nin Latin Amerika ve Karayipler (LAK) Eylem Planı belirlenmiş ve uygulamaya başlanmıştır. "Eylem Planı 2006" çerçevesinde 2006 yılı Türkiye'de Latin Amerika ve Karayipler yılı olarak ilan edilmiştir.

Özellikle Avrupa Birliği'nin Latin Amerika ile son dönemdeki ilişkileri ve ticareti geliştirmek için yapmış olduğu çalışmalar değerlendirildiğinde bölgenin AB için ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde Amerika'nın bölgeye olan yakınlığı ve ikili ilişkileri uzun zamandır potansiyelleri unutulmuş olan bu coğrafyanın aslında dünyadaki küresel aktörler için de önemini ortaya koymaktadır. Tüm bu gelişmeler, Türkiye'nin çok boyutlu dış politika açılımı çerçevesinde değerlendirildiğinde Latin Amerika ve Karayipler Açılımının rasyonelliği ve bu bölge ile ilişkilerin geliştirilmesinin kısa ve uzun vadede önemi ortaya çıkmaktadır.

Bölge 530 milyon nüfusu, zengin doğal kaynakları ve gelişmekte olan ekonomisi ile adından sıkça söz ettirmeye başlamış önemli bir coğrafyadır. Özellikle küreselleşen ekonomik sistem ile ciddi miktarda yabancı yatırımcının dikkatini çekmiş ve bu yatırımların önemli miktarı Latin Amerika'da toplanmıştır. Bu yatırımlar arasında özellikle ABD, AB ve Kanada dikkat çekmektedir. Türkiye ise son 10 yılda bölgeye ayrı bir önem vermiş ve bu çerçevede açılımlarını hızlandırmıştır. Latin Amerika ve Karayipler Açılımı çerçevesinde resmi ve sivil kanallar arasında yoğun bir iletişim ve işbirliği sürecinin sürdürülebilir bir ivme ile hızla daha da geliştirilmesi gerekmektedir.

Bölge ayrıca kendi içerisinde ekonomik bütünleşme örgütleri ile dünya piyasalarında daha etkili olmaya başlamış ve bu yönüyle yabancı yatırımcıların dikkatini çekmeye

başlamıştır. Bu örgütler arasında özellikle Ekvator - Kolombiya - Venezuela - Bolivya arasında serbest ticarete yönelik AND BİRLİĞİ ve Brezilya - Arjantin - Uruguay - Paraguay (Ortak Üyeler: Bolivya-Şili-Venezuela) arasında ortak Pazar oluşumuna yönelik MERCOSUR dikkat çekmektedir. AB ile bu örgütler arasında 2002 ve 2004 yıllarında zirve düzenlenmiştir ve ilişkiler her alanda sürekli artan bir ivme içerisindedir. Bu bağlamda AB tam üyelik müzakere sürecini yürüten Türkiye'nin bölgeye olan yaklaşım ve kazanımları AB politikaları ile de örtüşmektedir.

Çok boyutlu dış politika ve çok kutuplu olarak şekillenen dünya sistemi içerisinde Türkiye önceliklerini doğru sıralayarak tüm dünyada aktif bir dış politika izlemektedir. Özellikle Afrika açılımında önemli yol alan ve bu kıta ile ekonomik ve sosyal olarak ilişkilerini sağlam bir temel üzerine atan Türkiye, bu açılımı ile örnek ve önemli bir adım attığını göstermiştir. Latin Amerika ve Karayipler yakın zamanda adından daha sık söz ettirecek ve potansiyelleri ile bölgenin önemi daha net bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Bu açıdan ilişkilerin sağlam bir temelde ilerlemesi için ekonomik ve sosyal potansiyellerin karşılıklı tanıtılmasına sivil ve resmi ilgili kurumların, kanaat önderlerinin daha yoğun işbirliği, etkileşim ve iletişimine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaçtan yola çıkarak TASAM olarak 2006 yılından bu tarafa Latin Amerika ve Karayipler bölgesine yönelik kendi alanımızda bir takım çalışmalar yapmak arzusunda olduk. Sürekli bunu değişik ortamlarda konuştuk. Fakat Afrika, Asya ve Avrupa'ya yaptığımız çalışmaları kurumsallaştırmadan, tamamlamadan bu süreci başlatmak istemedik. Diğer önemli husus ise teknik imkanlar, insan kaynağı açısından, değişik bir takım imkanlar açısından henüz fırsat bulabildik. Bu gecikmeden dolayı kendi adımıza özür diliyorum.

Özellikle son on yılda öne çıkan, "kamu diplomasisi" adı verilen bir kavram var. Geline nokta da işadamları yani özel sektör, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, düşünce kuruluşları, kültürel ve sportif kurumlar ülkeler arasındaki ilişkilerin yükselmesine, ivme kazanmasına ve zemin kazanmasına çok önemli hizmet eden araçlardır. Bu anlamda biz kamu diplomasisi kavramı içerisinde kendi alanımızda bölge ile ilgili, bölge ülkeleri ile çalışmalara katkıda bulunmak istedik. Türkiye, kamuoyunda ilgili ülkelerin ve bölgelerin daha iyi tanınması, bu anlamda akademik çalışmaların yapılması, karşılıklı ilgili kurumlar arasında işbirliğinin artırılması ve bu anlamda üretilebilecek strateji ve politikalara da katkıda bulunmak düşüncesi ile bu toplantılar serisini başlatıyoruz. Yine sizin aktif katkı ve katılımlarınız ile burada alacağımız izlenimlere ve gözlemleyeceğimiz eksikliklere göre bu toplantıları üç ayda bir tekrarlamak düşüncesindeyiz. Biz bu süreçte Latin Amerika ve Karayipler bölgesi, ilgili ülkeleri ve ülkemiz arasındaki işbirliği olanaklarının artmasına kendi alanımızda bir düşünce kuruluşu olarak hizmet etmeye çalışacağız. Bu anlamda burada bulunduğunuz için tekrar teşekkürlerimi sunuyorum.

Süleyman ŞENSOY
TASAM Başkanı

LATİN AMERİKA VE KARAYİPLER BÖLGESİ ÜLKELERİ İLE İLİŞKİLERİMİZ HAKKINDA BİR DEĞERLENDİRME

Büyükelçi Vefahan OCAK
T.C. Dışişleri Bakanlığı Amerika Genel Müdürü

Bu sunumumda, Latin Amerika ve Karayipler Bölgesi'nde Dışişleri Bakanlığımızın son dönemde yapmaya çalıştığı çalışmalara değinmeye çalışacağım.

Son zamanlarda Karayipler'deki küçük ada devletleri arasından tarihi anlamda ilk kez birinin, St. Vincent & Grenadines'in Başbakanı Türkiye'yi ziyaret etmiş bulunmaktadır. Meksika, Şili, Guatemala, Jamaika ve Bahamalar Dışişleri Bakan Yardımcıları ile Küba Komünist Partisi Dış İlişkiler Başkanı, Brezilya Parlamentosu Dış İlişkiler Komisyon Başkanı, Şili Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları Türkiye'ye çalışma ziyaretleri yaptılar. Ayrıca Dışişleri Bakanımız Meksika'ya giderek çok geniş çaplı temaslarda bulundu. TBMM Dışişleri Komisyonu Başkanımız Arjantin ve Peru'yu ziyaret etti. Ayrıca Küba, Paraguay, Şili, Peru ve Kolombiya'ya Dışişleri Bakanlığımızdan üst düzey yetkililer resmi ziyaretler gerçekleştirdiler.

Bunlara ilaveten ,“Gözlemci ülke” statüsüne sahip olduğumuz bölgesel entegrasyon kuruluşları olan Amerika Devletleri Örgütü ve Karayip Devletleri Birliği'nin Medellin ve Panama City'de yapılan yıllık Genel Kurul oturumları ile Rio Grubu'nun Santo Domingo Zirvesi'ne katıldık. 14 küçük Karayip ülkesini bir araya getiren CARICOM Topluluğu ile İstanbul'da bir “Üst Düzey Yetkililer Toplantısı” düzenlendi. CARICOM'a ilaveten OECS, MERCOSUR, UNASUR ve Rio Grubu ile ülkemiz arasında organik işbirliği bağları oluşturulmasına ve Inter-American Development Bank'ta “non-borrowing member country” statüsü edinilmesine yönelik incelemelerimiz devam ediyor.

TPAO'nun Türkiye dışında ilişkiler geliştirme amaçlı organı olan TPIC'in Kolombiya, Ekvador ve Venezüela'da oluşturmayı amaçladığı enerji üretim ve ticaret bağlantılarını şekillendirmek üzere Bogota'da yerleşik bir TPIC Bürosu faaliyete geçmiştir. Bunun yanında TPIC iki münhasır sahada arama faaliyetleri için özel ruhsat edinmiştir.

2009 yılında Bogota ve Lima'da birer Büyükelçiliğimiz ile Sao Paulo'da yeni bir Başkonsolosluğumuzun ve bu Başkonsolosluk bünyesinde bir Ticaret Müşavirliğimizin faaliyete geçirilmesi öngörülmektedir.

Ulusal Havayolumuz THY'nin global ekonomi merkezlerinden 20 milyon nüfuslu Sao Paulo kentine uçuşlar başlatması söz konusudur. Bakanlığımızın öngörüsü “code-share” bağlantılarıyla Güney Amerika kıtasının güney yarısındaki yolcu potansiyeline ulaşmayı sağlayacak bu uçuşun ardından, kıtanın kuzey sahilindeki ülkeler ile Karayipler ve Orta

Amerika ülkeleri ve Meksika'ya ulaşabilecek bir başka THY uçuşunun bu alanlarda yer alacak bir ortak nokta için planlanabilmesi ve bu uçuş hattı için düzenlenecek code-share bağlantıları ile LAK Bölgesi'nin kuzey yarısındaki yolcu potansiyeline de erişilebilmesidir.

Yapılanma niteliğindeki bu gelişmelerin paralelinde şüphesiz LAK Bölgesi'nde yer alan irili-ufaklı 33 ülkenin her biriyle ilişkilerimiz çeşitli alanlarda şu veya bu seviyede gelişmekte ve ticaret rakamlarımız bu gelişmeler paralelinde giderek büyümektedir. Geçmişte teknik ve insani yardım kabul eden bir ülke olan Türkiye, son yıllarda süratle bir donör ülke konumuna gelmiştir. Ayrıca 2009 yılı ilk yarısında Şili ile geniş ölçekli bir serbest ticaret anlaşması müzakereleri tamamlanmış olacaktır. Hiç şüphesiz ki bu anlaşmanın imzalanmasını izleyecek yıllarda Güney Amerika'nın bu ticaret-yoğun devletiyle rakamlarımız süratle yükselecektir.

Brezilya, Arjantin, Paraguay ve Uruguay'ın üye ve diğer bazı ülkelerin de ilişki içinde olduğu MERCOSUR adlı ekonomik entegrasyon kuruluşu ile de nihayetle serbest ticareti öngören bir Ekonomik Ortaklık Anlaşması'nın müzakerelerine başlanmış ve bazı diğer LAK ülkeleriyle benzeri düzenlemeler için planlama başlatılmış bulunmaktadır.

Brezilya ve Meksika ile DEİK bünyesinde faaliyet gösterecek ikili iş konseyleri kurulmuş olup, bir yandan bu konseylerin iş alanlarının genişletilmesi, diğer yandan da diğer bazı ülkeler veya ülke gruplarıyla yeni konseyler oluşturulması, iş dünyamızla işbirliği halinde öncelikli hedeflerimiz arasındadır.

Önümüzdeki 4-5 yıllık dönemde, 300 milyar Dolar tutarında bir altyapı-yatırım programları bütünü uygulayacak olan Meksika'nın bu faaliyetinden mümkün olabildiğince büyük bir pay alabilmeyi teminen müteahhitlik firmalarımızdan oluşan bir heyetin Meksika'ya ve ayrıca ticaret heyetlerimizin LAK Bölgesi'nde çeşitli ülkelere önümüzdeki kısa vadede ziyaretler gerçekleştirmesine yönelik çalışmalar, gerek ilgili kamu kuruluşlarımız gerek iş dünyamız ile işbirliği halinde arttırılmaktadır.

Latin Amerika ve Karayipler'e yönelik olarak bilgilenme, duyarlılık ve motivasyon düzeyinin yoğunlaştırılması ve derinleştirilmesi ana amaç olarak belirlenmiş bulunmaktadır. Esasen bir üniversitemizde Latin Amerika ve Karayipler Bölgesi'ne yönelik çok kapsamlı bir merkez oluşturulması çalışmalarının tamamlanmaya yakın olması, Türkçe dilinin öğretilmesi bakımından çeşitli kurumlarımızın vermekte olduğu bursların bir bölümünün bu ülke vatandaşlarına yöneltilmesi, Latin ülkeleriyle Türkiye arasındaki sosyal ve kültürel etkileşimin yavaş yavaş da olsa güçlenmekte olması, Türkiye'de İspanyolca dili çalışmalarının süratle gelişmesi ve hatta bir ölçüde Portekizcenin bunu izlemesi bizi bu çalışmalarımızda sevindiren ve verim potansiyeli yüksek bir amaç peşinde olduğumuz kanısını güçlendiren gelişmelerdir.

Küresel mali krizin bölgeyi nasıl etkileyeceği ve bölge ülkelerinin bu krize karşı nasıl önlemler alacakları konusunda Türkiye ile LAK bölgesinin Meksika, Şili, Kolombiya,

Brezilya ve Peru gibi büyük ülkeleri arasında bazı paralellikler olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu ülkeler ulusal hasılları ve dış ticaret rakamları bakımından Türkiye'ye benzerdirler. Bu ülkeler 2000'li yıllarda istikrarlı biçimde bir büyüme trendi izlemişlerdir. Bu izlenen olumlu trend çerçevesinde bahiskonusu büyük LAK ülkelerinin Türkiye'nin tecrübelerine nispetle arz ettikleri en belirgin fark ise, muayyen ürünlerin dünya fiyatlarında bahiskonusu dönemde olağandışı artışlar vuku bulması sonucunda bu ülkelerin bazılarında gerek ekonomik büyüme gerek ihracat rakamlarının bu artışlardan olumlu yönde fazlaca etkilenmiş olmasıdır. Meksika ve Venezüela için petrol, Peru ve Kolombiya için bazı madenler, Şili için bakır ve tarım ürünleri, Brezilya ve Karayip Havzası'nın küçük ada devletleri için şeker ve Küba için nikel bu durumun en belirgin örneklerini teşkil etmiştir.

Son yıllardaki bu olumlu trend ve kamu mali sistemlerinin yönetiminde kaydedilen iyileşmeler, bölge ülkelerinin cari mali krize karşı halihazırdaki mukavemet güçlerini de oldukça arttırmış gibi görünmektedir. Nitekim Latin Amerika ülkelerinin bugüne kadar benimsedikleri ve benimsemeye yöneldikleri önlemlerin, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki yaklaşımlara paralel biçimde oluşmakta olduğunu söyleyebiliriz.

Nitekim son olarak 26 Ocak 2009 tarihinde OECD Development Centre ve Inter-American Development Bank'ın işbirliğiyle Fransa Ekonomi, Sanayi ve İstihdam Bakanlığı tarafından düzenlenen ve krizin LAK ekonomilerine muhtemel etkilerini irdeleyen forumda bu ülkelerin ortak tutumunun ekonomiyi besleyici yönde kaynak kullanımı yönünde şekilleneceği gözlemlenmiştir. Buna karşılık Brezilya ve Venezüela'nın toplantıya katılımcı göndermemeleri ve ekonomik krizden kapitalist ekonomileri sorumlu tutmaları ise dikkat çekmiştir.

Latin Amerika ve Karayipler Bölgesi'nde 2008 yılı ortalama büyüme oranı % 4.6 olmuştur. 2009 için beklenti % 1.9'dur. Kriz sonrasına umutla bakılan LAK ülkelerinin 2000'li yıllarda oluşan güçlü görüntüsü, rezervlerin tatminkar düzeylerde seyretmesi, nitekim bunların sonucu olarak kasten gerçek üzeri değerlerde tutulmakta olan ulusal paralarda son aylarda yaşanan parite düşüşlerinin sadece % 20-30 aralığında kalması gibi faktörler, büyük ölçekli Latin Amerika ekonomilerini kriz sonrasında özellikle gelir dağılımı açısından muhtemelen bugünküne nispetle daha iyi noktalara taşıyacaktır.

Yaptığımız öngörülere göre, son yıllar zarfında Türkiye'nin bölge ile ticaretinde yakalanmış olan yıllık yüzde 35 düzeyindeki artışın, kriz sırası ve sonrasında oluşacak bu yeni şartlar muvacehesinde, önümüzdeki 15 yıl boyunca beşer yıllık üç zaman diliminde daha mütevazı ve azalan ölçeklerde sırasıyla yüzde 25, yüzde 15 ve yüzde 10 seviyelerinde sürdürülebilmesi halinde, LAK Bölgesi'yle Cumhuriyetimizin 100. yılında yakalanacak toplam ticaret rakamı sabit Dolar değeriyle 35-40 milyar Dolar düzeyine ulaşacak, akademik, kültürel, medyatik ve sosyal etkileşim aynı paralelde büyüyecek ve hiç şüphesiz böylelikle Türkiye yeni, büyük ve önemli bir coğrafyada yeni dostlar ve yeni imkanlar edinmiş olacaktır.

LATİN AMERİKA'NIN TARİHSEL PERSPEKTİFİ

Büyükelçi Marcelo Andrade DE MORAES JARDIM
Brezilya Federal Cumhuriyeti Büyükelçisi

Burada çok değerli dostlarımla birlikte bulunmak benim için büyük bir zevk ve tarafımdan Latin Amerika hakkında konuşma yapılmasının talep edilmesinden onur duyduğumu ifade etmek istiyorum.

Öncelikle Latin Amerika'yı tanımak gerektiğini düşünüyorum. Geleneksel olarak bakıldığında, Latin Amerika, güneye doğru yayılan Rio Grande sınırından bölünmüş Anglosakson Amerika veya Meksika'dan başlayarak Patagonya'ya ve Amerika kıtası yarımküresinin güneyinin derinlerinde, Arjantin ve Şili'nin güneyinde bulunan Punta Arenas bölgesine kadar ulaşan Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada'nın geniş topraklarını kapsamaktadır. Bölgenin yüzölçümü 11.444.000 kilometre karedir.

Bu topraklar ilk olarak 1492 yılında Christopher Columbus'un Hindistan baharat yolundan ve Cathay topraklarından daha uzaklarda daha verimli ve daha güvenli rotayı keşfetmeye çalıştığı tarihi deniz gezisi sırasında günümüzde Dominik Cumhuriyeti olarak bilinen Hispaniola adındaki adanın üzerindeki "caravelas"a üç filosunun yanaşması sonucu keşfedilmiştir. Daha coğrafi olan bu kesişme noktaları, 15. yüzyılın başlarında bu toprakları işgal eden Avrupalı sömürgecilerin kültürel, etnik ve dilbilimsel mirası ile ilgilidir. Söz konusu tarihlerde önemli deniz güçleri olarak bilinen İspanya ve Portekiz, şüphesiz Atlantik Okyanusu'nun kuzeyindeki geniş toprak kütesinin varlığından haberdar idi ve bu durumun kesinliğinin güçlü kanıtı olarak hükümdarlıkların her ikisi de o zamana kadar bilinmeyen topraklar üzerinde olası haklar saptamaya ilişkin antlaşma müzakereleri gerçekleştirmişlerdi. Papa VI. Alexander'in (zengin Borgia ailesinden gelen bir İspanyol olan) himayesinde müzakere edilen antlaşma, 1493 yılında Tordesillas, Castilla'de imzalanmıştı ve bu antlaşma, muhtemelen dünyanın iki deniz gücü arasında etki alanı oluşturan ilk uluslararası hukuki belgeydi. Bu antlaşma, Cape Verde Adaları'nın 360 derece batısında bulunan sınırı şekillendirmek adına, o meridyenin batısında yer alan toprakların mülkiyet hakkını Portekiz'e ve aynı meridyenin batısında yer alan toprakların mülkiyet hakkını da İspanya'ya vermişti. Kısaca, Portekiz'e günümüzdeki Brezilya topraklarının üçte biri verilecekti (Akdeniz sınırı, Amazon Nehri deltasındaki Belem'den Brezilya'nın güneyindeki Laguna kasabasına kadar devam etmektedir). İspanya'ya da geriye kalan en geniş toprak parçası tahsis edilecekti. Orta Amerika Antlaşmaları'na gelince, Kuzey Amerika'da bulunan Meksika'nın da dahil olduğu her yer, Akdeniz sınırının İspanyol tarafında olacaktı.

Aradan geçen on yıl süresince, her iki ülke, yeni kazanılmış toprakları işgal etmeye başlamışlardı. Önemli madenler, günümüzde Meksika ve Peru/Bolivya'nın bulunduğu

bölgelerde keşfedilmiş olan İspanyol topraklarının kısa bir süre içinde özellikle altın ve gümüş bakımından daha zengin olduğunu kanıtladı. 1580 yılında Portekiz Kralı, Alcacer Quibir savaşı sırasında Fas'ta öldürülmüş ve ardında tahtı için hiçbir varis bırakmamıştı. Kendisinin uzak akrabası İspanya Kralı II. Philip iken, bu iki krallık, 1640 yılında Portekiz'in bağımsızlığını tekrar kazanmasından ve kendi başına yeniden hareket edene kadar, kendisine bağlı ülkeler olan tek ve güçlü İberyalı üst ülke olarak birleşmişti. Bu mevcut durum, Fransız Devrimi düşüncesi ve kuzeydeki 13 koloninin bağımsızlıklarını kazanmalarından etkilenen liberalizm dalgası, kıtaya yayılırken, 19. yüzyılın başlarına kadar etkili olmuştu. Bu yeni akım, İspanyol ve Portekiz kolonilerinin bağımsızlıklarını 20 yıldan daha kısa bir sürede provoke edecekti.

Bu iki siyasi süreç, kökten farklı idi: İspanyol kolonileri çetin savaşlardan sonra tam olarak bağımsızlıklarını kazanmalarına rağmen, Portekiz kolonisi (Brezilya) anakenti ile siyasi olarak ayrıldıktan sonra Portekiz Prensiği altında Portekiz Meşrutî Krallığı'nı kurarak, bağımsızlığına kavuşmuştu. Monarşi, Brezilya'ya kesin siyasi istikrarı getiren birçok yolu barındırırken ve Rio de Janeiro'da geniş topraklarını aynı dilaltında sadece tek merkezli hükümet olarak birleştirirken, eski İspanyol kolonilerindeki yeni bulunmuş devletler, tümü İspanyolca konuşan birçok yeni ülkenin kurulmasına liderlik yapan siyasi parçalanma sürecinden zarar görmüşlerdi.

Bu konu dışı tarihi bilgilendirmeden dolayı beni bağışlamanızı rica edeceğim, fakat inanıyorum ki tüm bu bilgiler; ayrıntıların ve şuan ki Latin Amerika gerçeğinin ne olduğuna dair coğrafi, siyasi, ekonomik ve sosyal gerçekleri yerine koyan hususların anlaşılması adına büyük önem arz etmektedir. Bazı siyaset bilimciler için Latin Amerika kavramının esasında kökü, bölgenin kültürel kimliğine dayanmaktadır. Bunun yanı sıra günümüz realistik yaklaşım, bu ülkelerin coğrafi konumlarından ve onların coğrafi yakınlıklarından doğan ortak faydaların artışı ile bunlara öncelikler sunmaktadır. Nitekim bugün Latin Amerika'ya baktığımızda, çok sayıda senaryo görmemiz mümkündür, örneğin Orta Amerika'yı oluşturan Küba ve Dominik Cumhuriyeti gibi ülkeler tarafından şekillendirilmiş birleşik bölge, her ne kadar ayrı bölgeler olsalar da, kıtadaki komşularına yakındırlar ve kendileri ile ortak menfaatleri paylaşmaktadırlar. Meksika, Kuzey Amerika'nın coğrafi açıdan bir parçası olmasına rağmen, bütün ilgili siyasi ve ekonomik önerileri ile beraber açıkça Latin Amerika'nın ana parçası olma bilincine sahiptir.

Öte yandan, Güney Amerika alanını, her ikisi de giderek artan UNASUL'un (Güney Amerika Ülkeleri Birliği) en son oluşumunu sağlam delil olarak sunan yerel bütünleşmenin hızlı sürecinde aksettirilen ortak ve paylaşılan menfaatlerin geniş ve kapsamlı araçlarını kendi içinde bir oluşum gibi dikkate alan ve giderek artan bir eğilim bulunmaktadır. Mutlak bölgeselciliğe ilişkin bu eğilimler, dış gözlemciler tarafından algılanılabilecek olan parçalanma sürecini gerektirmez. Ortak ve paylaşılan tarihi ve kültürel geçmişi ile ayrışmanın aksine, alt bölge, birleşme hareketini takip eden özerk yönetim hareketinin yerine sunma açılımında idi. Mercosul, Andean Milletler Topluluğu (CAN) ve Orta Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (CAFTA) gibi alt bölge gruplarının varoluşunu inceleyen merkezin altındadır. Kuzey Amerika'nın bir parçası olan ve ABD ve Kanada'nın her ikisi ile ekonomik yönden çok büyük menfaatleri bulunan Meksika, bu iki ülke ile

birlikte, imzalandıktan 15 yıl sonra dahi halen günümüzde görebileceğimiz başarılı bir girişim olan Kuzey Amerika Ticaret Anlaşması (NAFTA)'ya katılmıştır. Bu durum, Meksika'nın Latin Amerika'yı ilgilendiren her türlü konu veya hususa yakın olmadığı anlamına gelmemektedir. Bölgenin ayrılmaz bir parçası olarak bölgedeki tüm önemli hususlarda kendisi büyük bir aktördür.

Bunun yanı sıra, Latin Amerika'nın siyasi görüşü, ilgili iki uluslararası forumda: Latin Amerika- Karayipler- Avrupa Birliği Zirvesi ve İberya-Latin Amerika Zirvesi'nde canlı ve aktif durmaktaydı. İlk toplantı, iki yılda bir 34 Latin Amerika ve Karayipler ülkesi ile 27 Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları'nı bir araya getirmektedir. Bu toplantıların biraz daha küçültülmüş biçimi, her iki grubun Dışişleri Bakanları seviyesinde yıllık Troika toplantılarını gerçekleştirmektedir. Birkaç yıl önce kurumsallaşmış olan Madrid Casa de Americas'taki genel merkezin ve saygın Genel Sekreteri'nin (Amerika Ülkeleri Kalkınma Bankası'nın uzun zamanlı eski Başkanı Enrique Iglesias) kontrolü altında bulunan İberya-Latin Amerika Zirvesi, Latin Amerika ülkeleri ile Portekizli ve İspanyol Hükümet ve Devlet Başkanları'nı her yıl bir araya getirmektedir. Eski metropollerle ve onların eski kolonilerini verimli çalışmalarda birleştirmek, ortak tarihi mirasın bağı tarafından birleştirilen ülkeler arasındaki siyasi diyalogu, ekonomik ve kültürel işbirliğini büyütmek adına bu forum giderek amacına uygun hale gelmektedir. Bu mekanizmalar, başarının kalıcı olarak değerlendirilmesi için ve bölgenin geniş alanlarında işbirliğinin yeni ve karşılıklı menfaatlere dayalı tespitine ek olarak sunarak, iki kıtanın ülkeleri arasında, ilişkilerin gelişimi adına özellikle ortak girişim teşvikinde ve gelişmiş teknolojilerin transferi aracılığı ile müspet ortaklık adına stratejik güç sunan kullanışlı ve kıymetli araçlar sunmaktadır.

Ayrıca Latin Amerika gerçeği fikrini şekillendirmeye beraberce katkıda bulunan birçok değişik bakış açısının altını çizmek isterim. İlk olarak, Latin Amerika'nın toplam nüfusu en son verilere göre 360.843.000 milyondur. Söz konusu nüfus, 11.444.903 kilometre karelik bir alana yayılmıştır. Alt kıtaların koloni haline gelme sürecinin belirli özelliklerinden dolayı Latin Amerika, dünyanın en çok etnik çeşitliliğe sahip olan alanı veya o alanlarından birisidir. Yalnızca bölgede bulunan yerliler, nüfusu oluşturmamakta, aynı zamanda eski koloni güçleri, Afro-Latin Amerikalı güçlü birlikler, üç asırdan fazla çalışmaları ve yaşamları ile bölgedeki ülkelerin kuruluşlarına katkıda bulunan kölelerin torunları ve kıyılarına dünya'nın birçok bölgesinden 19. yüzyılın ikinci ve 20. yüzyılın ilk yarısında gemi ile gelen çok sayıda mülteciye İspanyolları ve Portekizlileri de eklemek gerekmektedir. İtalyanlar, Almanlar, Polonyalılar, Ukraynalılar, Ruslar, Fransızlar, Japonlar ve Çinliler, Latin Amerikalı ülkelerin şekillenmesine yardımcı olan ve kendi nesillerinin, bizim davranışlarımızı benimsemeyi ve kültürümüzü zenginleştirmeyi isteyen ve ülkelerimizle bütünleşmiş ve yerleşmiş olan çok geniş sayıda insan topluluğu arasında sayılabilir. Latin Amerika'nın aynı zamanda birçok sorunu bulunmakla birlikte, en iyi bilinen sorunu, bölgenin zenginliklerinin adaletsizce bölüşülmesinden kaynaklanan sosyal eşitsizliktir. Bölgede yüksek hayat standartlarına ve daha iyi sosyal altyapıya sahip ülkeler de vardır. Fakat birçok yerde en büyük sorunlar, artan şehir içi şiddet, halen yüksek seviyelerde olan bebek ölüm oranı, cehalet ve yoksulluk olmak üzere sosyal alanda yaşanmaktadır.

Bu sorunlar, Latin Amerika ülkelerinin tamamının nüfusunun hayat kalitesini arttırmak ve böylece yüksek standartlara ve kalkınma seviyesine ulaşmak adına üstesinden gelmeye çalıştığı sorunlardır.

Yarımkürenin iki tarafı arasında mevcut olan kültürel çizgiyi ayırmasından ve aynı zamanda her iki bloğunun büyük öneminden dolayı, bölgede ve dünya meselelerinde önemli güç olarak Latin Amerika ve Amerika Birleşik Devletleri, onları dünyanın aynı yerinde toplayan ortak amaçları araştırmada ve coğrafi durumun ürettiği değerleri keşfetme konusunda bir arada olmalıdırlar. Bu bölge, Amerika'nın 1776 yılında bağımsızlığına yol gösteren ilkelerin güçlü etkilerinden zarar görmüş ve Amerika'nın bağımsızlığını kazanmasının hemen sonrasında Latin bölgesinde örnek olamaya başlamıştır. 1823 yılında Başkan James Monroe, Orta Amerika'daki İngiliz güç diplomasisi üstüne Büyük Britanya ile yaşanan çatışma sırasında, tarihte "Amerikalılar için Amerika" olarak da geçen, yarımkürenin ilişkilerindeki ekstra-kıtasal güçlerin "başka devletlerin iç işlerine müdahalede bulunmama" doktrinini yayınlamıştır.

O yüzyılın sonlarına doğru, Amerika Birleşik Devletleri'nin Washington'da gerçekleşen ilk konferansı, II. Dünya Savaşı'nın hemen ardından Amerika Birleşik Devletleri Örgütü ve Çift Taraflı Amerikalı Ülkeleri Koruma Yardımı Paketi gibi iki önemli destekçisi oluşmuş olan Amerika ülkeleri sisteminin altyapısını kurmuştur. Bu kıtalararası karşılaşmanın önemli destekçileri, yarım yüzyıldan fazla süredir direnmekte ve halen bu varoluşun içinde olmalarına rağmen, hiçbiri eski gücüne sahip değildir.

JFK himayesindeki Gelişme için İttifak ve Clinton ile George W. Bush'un himayesindeki FTAA gibi başlangıçlar başarılı olamamış ve etkinliği giderek azalmıştır. Kısa bir süre sonra, bugün Amerikalılar Zirvesi'ni düzenlemek, bütün Yarımkürenin Devlet Başkanları'nı bir araya getiren önemli bir organizasyon olarak devam etmektedir. Bir sonraki toplantı gelecek Nisan'da Trinidad Tobago'da gerçekleştirilecektir.

Amerika'nın dış politikasında birçok yeniliğin yapılmasının beklendiği Obama dönemine girişimizde, ilgi alanımızdaki bazı konular artış göstermiştir. Obama yönetimine sunulacak ilk ve en önemli konu Küba ile ilgili olacaktır. Karar her ne olursa olsun Latin Amerika ile ilişkilerin nasıl gelişeceğini tanımlama gücüne sahip olacaktır. Bugün bölgede Küba'nın Amerika ülkeleri sistemi ile yeniden bütünleşmesine ilişkin görüş birliği vardır ve o cumhuriyetler üzerindeki yükseliş yaptırımları, bir önceki ABD hükümeti tarafından etkili olmuştur.

Göç, organize suçlarla mücadele ve uyuşturucu trafiği, bölgedeki Kolombiya, Meksika, Peru, Brezilya ve diğerlerinin de dahil olduğu birçok ülke ile güvenlik alanında işbirliği ve yapısal önlemler, bazı solcu anti-Amerikan rejimlerine yeniden güven inşa etme tutumunu oluşturma gibi diğer konularda kuşku gidermek ve Güney ile belirsiz ilişkilerle ilgili engelleri ortadan kaldırmak için kesinlikle Washington tarafından göz önünde bulundurulmalıdır.

Ayrıca, günümüzdeki kriz tarafından korumacı eğilimin azaltılmasının güçlendirilmesi, Kolombiya ve Panama ile birlikte Serbest Ticaret Anlaşmaları Kongresi'nde çözüm bekleyen sorunların onayı gibi ekonomik cephedeki bazı tedbirleri ele almak, Latin Amerika'da bölgeye karşı duruş ve politikaların değişiminin sinyali olarak kabul edilebilir.

Son olarak, benim için çok kıymetli olan ve Türkiye ile uyumlu, sağlam, karşılıklı olarak avantajlı ilişkileri geliştirerek bölgeye odaklanan bu konu üzerine paylaştığım düşünceleri dinlemede göstermiş olduğunuz sabırdan ötürü sizlere teşekkürlerimi iletmek isterim. Teşekkür ederim.

GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Büyükelçi Ernesto GOMEZ ABASCAL
Küba Cumhuriyeti Büyükelçiliği

Öncelikle TASAM'a göstermiş oldukları inisiyatiften dolayı teşekkür ediyorum. Son dönemlerde Latin Amerika, Karayipler ve Türkiye arasındaki ilişkiler oldukça güzel noktalara gelmiştir. Sayın Büyükelçi Vefahan Ocak ve Brezilya Büyükelçisi Marcelo Andrade DE MORAES JARDIM tarafından yapılmış oldukları sunumlarında da bu ilişkilerin geldiği seviyelerin oldukça ümit verici derecede olduğu görülmektedir. Küba ve Türkiye'nin ilişkilerine bakacak olursak; iki ülkenin ilişkilerinin gerçekten çok güzel noktalara geldiğini görebiliriz. Bu iki ülkenin ilişkileri Soğuk Savaş sonrası dönemde oldukça iyi noktalara gelmiştir. Şu anda Türkiye ile siyasi, diplomatik ve ticari olarak mükemmel ilişkilerimiz bulunmaktadır. Uluslararası organizasyonlarda iki ülke olarak karşılıklı birbirimizi desteklediğimiz birçok nokta vardır. Küba, Türkiye'nin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'ndeki üyeliğini destekleyen ülkelerin başında yer aldı. Elbette ki ülkemiz Brezilya kadar büyük bir ülke değil bu yüzden bizim Türkiye ile olan ticaret hacmimiz çok yüksek değil, fakat bizim için umut vericidir. İki yıldır karşılıklı ticari ilişkilerimiz gelişme göstermektedir. Elbette ki bunlar çok naçizane rakamlar, fakat Küba için oldukça önemli. Küba, son yıllarda Türk turistlerin ziyareti bakımından Latin Amerika'da en fazla turizm hacmine sahip ülkedir. Aynı zamanda Türk firmalar son yıllarda Havana Uluslararası Fuarlarına da oldukça ilgi göstermektedirler. Bunun yanı sıra Kübalı firmalar da İzmir Uluslararası Fuarı'na her yıl katılmaktadırlar. Ayrıca kültürel alanda da oldukça önemli adımlar atılmaktadır. Küba ile Türkiye arasında kültür bağları gittikçe kuvvetlenmekte ve spor alanında da işbirliklerimiz gittikçe artmaktadır. Umuyoruz ki bu yönde de devam edecektir.

Raúl José BETANCOURT SEELAND

Maslahatgüzar
Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti Büyükelçiliği

Büyükelçiliğimiz adına nazik davetiniz için teşekkür ediyorum ve bugün bu toplantıda sizlerle bulunmaktan büyük onur duyuyorum. T.C. Dışişleri Bakanlığı'ndan Sayın Büyükelçi Vefahan OCAK ile önceki toplantılarımızda da Dışişleri Bakanlığı seviyesinde ilişkilerimizi arttırmak için projelerimizi görüştük. Günümüzde Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti Devlet Başkanı Sayın Hugo CHAVEZ'in yürütmekte olduğu politikalar sayesinde dünyanın tüm ülkeleri ile yakınlaşma hedefindeyiz. Elbette ki Türkiye Cumhuriyeti ile olan siyasi ve ticari bağlarımızı da bu idealimiz doğrultusunda gerçekleştirmek için buradayız. Büyükelçilik olarak iki yıldan bu yana kitap fuarlarına katılmaktayız ve bunun gibi birçok uluslararası fuarda büyükelçiliğimiz, Venezüella'nın temsilcisi olarak bulunmaktadır ve umuyoruz ki önümüzdeki yıllarda da bu fuarlara katılımımız devam edecektir. Ne yazık ki delegasyonlar düzeyinde Ankara'ya bir Venezuela delegasyonu gelemedi, çünkü genelde ziyaretler İstanbul'da gerçekleşiyor. İkili ilişkiler düzeyinde karşılıklı son üst düzey ziyaret, 1998 yılında Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanı'nın Venezuela'ya yapmış olduğu ziyarettir. Şuanda Türkiye Cumhuriyeti ile Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti'nin ticari düzeyde sahip oldukları ilişki yalnızca petrol ihracatına dayanmaktadır. Venezuela her

zaman Türkiye Cumhuriyeti'nin ve biliyoruz ki Türkiye Cumhuriyeti de her zaman Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti'nin yanında yer almaktadır. Elbette ki her iki ülke de karşılıklı yakınlaşmanın yollarını bulmak durumundadır. Burada temsilcilikleri bulunan gerek kamu kuruluşları gerekse diğer kurumlara bir çağrı yapmak istiyorum; iki ülkenin ilişkilerinin istenilen seviye gelmesi için biz Venezuela olarak çalışmaya hazır olmakla birlikte sizlerin de bu yönde desteğinizi bekliyoruz. İki ülke olarak birbirimizi yeterince tanımadığımızı düşünmekteyim. Elbette ki Dışişleri Bakanlığı'ndaki kadim dostumuz Sayın Büyükelçi Vefahan OCAK ile yapacağımız çalışmalar başta olmak üzere umuyorum ki, iki ülkeyi birbirine daha da yaklaştıracaktır.

Eduardo BUENROSTRO

Başkâtip

Birleşik Meksika Devletleri Büyükelçiliği

Öncelikli olarak bu toplantıyı tertiplemenizden ötürü sizlere çok teşekkür etmek istiyorum. Karşılıklı ticari ve ekonomik ilişkileri arttırmak için gönüllü olan bu devlet kurumları ile ilgili görüşlerimi ifade etmek istiyorum. Sayın Büyükelçi OCAK, konuya ilişkin geniş bir açıklamada bulundu, o yüzden bu konu ile ilgili detaylara girmek istemiyorum. İki hafta içerisinde Türkiye ve Meksika arasında yatırımların karşılıklı teşviki ile ilgili olarak bir müzakere yapılacaktır. Yakın bir gelecekte özellikle hava taşımacılığı ile ilgili olarak bir müzakere yapılması söz konusudur. Yapılacak olan bu müzakereler vasıtasıyla, ülkemiz ile Türkiye arasındaki ekonomik ve ticari ilişkilerin ilerleyeceğini düşünüyorum. Şunu da belirtmek isterim ki, geçen hafta İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi IGEME, Meksika ve Türkiye'nin ticari ilişkilerini ele alan bir yayın çıkarttı. Bu çalışmanın, özellikle Meksika ile iş yapmayı düşünen Türk iş adamlarının Meksika'da hangi ticari faaliyetlerde bulunabileceklerini, Meksika'da bu ticari faaliyetlerde bulunmak için hangi Meksikalı kurumlar ile temasa geçeceklerini gösteren çok önemli bir yayın olduğunu düşünüyorum. Meksika Dışişleri Bakanı'nın Türkiye ziyaretinin kesin tarihi belli olduktan sonra Meksika'nın özellikle ekonomik ve ticari ilişkilerinin ele alınacağı bir seminer organize etmeyi planlıyoruz ve hepinizi orada görmek istiyoruz.

ÇALIŞTAY KATILIMCI LİSTESİ

T.C. Dışişleri Bakanlığı

Vefahan OCAK- Büyükelçi- Amerika Genel Müdürü
Ersin ERÇİN- Elçi- Amerika Genel Müdür Yardımcısı
Ece ÖZTÜRK ÇİL- Daire Başkanı
(E.) Büyükelçi Verşan ŞENTÜRKER

Brezilya Federal Cumhuriyeti Büyükelçiliği

Marcelo Andrade DE MORAES JARDIM - Büyükelçi
Küba Cumhuriyeti Büyükelçiliği
Ernesto GOMEZ ABASCAL- Büyükelçi
Alejandro SIMANCAS- Başkatip

Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti Büyükelçiliği

Raúl José BETANCOURT SEELAND- Maslahatgüzar
Berna TALUN ÜĞÜTEN

Arjantin Cumhuriyeti Büyükelçiliği

Ezequiel BARAKAT- Müsteşar
Birleşik Meksika Devletleri Büyükelçiliği
Eduardo BUENROSTRO- Başkâtip
Orhun BAŞER

TİKA

Cüneyt ESMER- Afrika ve Latin Amerika Bölge Koordinatörü

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

Prof. Dr. İbrahim ÖZDEMİR- Genel Müdür

DEİK

Varol DERELİ - Türk-Meksika İş Konseyi Başkanı
Silvyon BENBASSAT- Türk-Meksika İş Konseyi Yürütme Kurulu Başkan Yardımcısı
Serra TANMAN- DEİK Amerika Bölge Koordinatörlüğü, Bölge Koordinatörü (V.)

Uruguay Ankara Fahri Başkonsolosluğu

Yüksel ERİMTAN- Uruguay Ankara Fahri Başkonsolosu

Peru Ankara Fahri Başkonsolosluğu

Ahmet Osman MAYATEPEK- Peru Ankara Fahri Başkonsolosu

Kosta Rika İstanbul Fahri Başkonsolosluğu

Hasan Serhan SÜZER- Kosta Rika İstanbul Fahri Başkonsolosu

MÜSiAD

Mustafa YASAR- Kimya Sektör Kurulu Başkanı

İTO

Muhammet YENEL- Yönetim Kurulu Üyesi

Ankara Üniversitesi

Doç. Dr. Mehmet Necati KUTLU- Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

TÜSiAD

Eray AKDAĞ- Ankara Temsilci Yardımcısı

T.C. Dış Ticaret Müsteşarlığı

Hasan YALÇIN- Genel Müdür Yardımcısı

Nur Çağrı KONUR- Uzman

TOBB

Meriç GÜRDAL- Uluslararası İlişkiler Müdürlüğü, Uzman Yardımcısı

Hacettepe Üniversitesi

Evren ÇELİK WILTSE- Uluslararası İlişkiler Bölümü

TUSKON

Kerem AYDIN- Latin Amerika Ülkelerinden Sorumlu Koordinatör

T. C. Başbakanlık Dış İlişkiler Dairesi

Engin SABANCI- Uzman

Karayip ve Latin Amerika Ticaret Birliği

Avukat Selim SARIİBRAHİMOĞLU- Yönetim Kurulu Üyesi

TASAM

Süleyman ŞENSOY- TASAM Başkanı

(E.) Büyükelçi Doç. Dr. Ali Engin OBA- TASAM Ankara Temsilcisi

(E.) Büyükelçi Murat BİLHAN- TASAM Başkan Yardımcısı

Fatma Günce KANLI- TASAM Direktör Yardımcısı

Aydın DEMİR- Uzman

Volkan YARAMIŞ- Uzman

Volkan AKBULUTLAR- Uzman

Basın